

Ο αναρχικός Jack Grancharoff (1925-2016)

Ο Jack Grancharoff μετανάστευσε στην Αυστραλία μετά την απόδρασή του από τη σταλινική καταπίεση στην πατρίδα του Βουλγαρία. Μετά από μια περίοδο απομόνωσης στην ύπαιθρο, άρχισε να δημιουργεί επαφές με ένα ευρύ φάσμα ριζοσπαστών, μποέμ και μεταναστών κατά μήκος της ανατολικής ακτής της Αυστραλίας.

Ως νεοφερμένος και σχετικά αουτσάιντερ ήταν σε θέση να υπερβεί τα όρια που κράτησαν τόσο τους άλλους απομονωμένους τον ένα από τον άλλον. Για πολλά χρόνια συνδέθηκε με την συλλογικότητα Sydney Libertarian Push (Ελευθεριακοί Σίδνεϊ), τα μέλη της οποίας του έδωσαν το όνομα Τζακ ο Αναρχικός (Jack The Anarchist).

Πάντα πρόθυμος να εκφράσει τις απόψεις του και να συμμετάσχει σε διάφορες συζητήσεις, υπήρξε δια βίου δημόσιος ομιλητής και εκδότης του περιοδικού “Red and Black” (“Κόκκινο και Μαύρο”), για πάνω από 30 χρόνια. Στη συνέντευξη που ακολουθεί ο ίδιος διηγείται τις εμπειρίες στην Αυστραλία στη δεκαετία του 1950.

Πώς έφτασες στην Αυστραλία;

Ήταν ένα πραγματικό λάθος. Δεν είχα καμία πρόθεση να μεταναστεύσω στην Αυστραλία. Προσχώρησα στον αναρχισμό ενώ ήμουν μέλος του Αγροτικού Κόμματος Βουλγαρίας. Το κόμμα αυτό συμμετείχε στην κυβέρνηση του Λαϊκού Μετώπου και εγώ εκπροσωπούσα το τμήμα της νεολαίας του Κόμματος. Ως αντιφασίστας, συνεργάστηκα στενά με τους κομμουνιστές κατά τη διάρκεια του πολέμου, αλλά βαθιά μέσα μου έτρεφα ορισμένες υποψίες για τον κομμουνισμό και έτσι δεν εντάχθηκα ποτέ επίσημα στο Κομμουνιστικό Κόμμα. Παρ’ όλα αυτά, ήμουν καλεσμένος στην ιδρυτική συνάντηση της οργάνωσης της Κομμουνιστικής Νεολαίας. Δεν παραβρέθηκα. Με επέπληξαν με τα χειρότερα λόγια, αλλά εις μάτην. Ήθελα να περιμένω και να δω την πορεία των γεγονότων.

Όχι πολύ καιρό μετά από όλα αυτά, πήγα σε μια συζήτηση-συνάντηση μεταξύ του Αγροτικού Κόμματος και του Κομμουνιστικού Κόμματος. Ο εκπρόσωπος του Αγροτικού Κόμματος, ένας βοσκός στο επάγγελμα, με εντυπωσίασε πολύ. Τα επιχειρήματά του ήταν εκείνα των σοσιαλεπαναστατών: η γη στους αγρότες και τα εργοστάσια στους εργάτες. Όχι, βέβαια, ότι οι κομμουνιστές δεν είχαν χρησιμοποιήσει αυτά τα συνθήματα, αλλά γι’ αυτούς ήταν σκοπιμότητες. Σοκαρίστηκα συνειδητοποιώντας ότι το Αγροτικό Κόμμα δεν θα μπορούσε να συγκροτήσει μια οργάνωση νεολαίας στην πόλη μου, επειδή χρειαζόνταν δύο αντιφασίστες να συμμετέχουν στο διοικητικό όργανο. Προσφέρθηκα γι’ αυτό ως εθελοντής και η ομάδα σχηματίστηκε. Μού ανατέθηκε η θέση του ταμιά, του γραμματέα και του εκπροσώπου της ομάδας στο Περιφερειακό Λαϊκό Μέτωπο.

Η σταλινική χειραγώγηση εντός του Λαϊκού Μετώπου οδήγησε σε διάσπαση έξι μήνες (ή περισσότερο) αργότερα. Σχηματίστηκε ένα Λαϊκό Μέτωπο στην αντιπολίτευση χωρίς τους κομμουνιστές. Συμμετείχα στην αντιπολίτευση και άρχισα να δρω ενάντια στο επίσημο Λαϊκό Μέτωπο και, ιδιαίτερα, εναντίον των κομμουνιστών, οι οποίοι ήσαν οι κύριοι ένοχοι σε αυτή την περίπτωση. Για τη δράση αυτή κηρύχτηκα εχθρός του λαού, πράκτορας της αντίδρασης και πράκτορας στην υπηρεσία του τουρκικού συντηρητισμού. Ως αποτέλεσμα, εκδιώχθηκα από την τοπική οργάνωση του Αγροτικού Κόμματος, το οποίο αποτελούσε ακόμα μέρος του επίσημου Λαϊκού Μετώπου λόγω της ισχυρής πίεσης εκ μέρους των κομμουνιστών, ακόμη και αν η πλειοψηφία των μελών της με υποστήριξε και αργότερα

προσχώρησαν στην αντιπολίτευση.

Το επίσημο Λαϊκό Μέτωπο ήταν μετωπική οργάνωση της κομμουνιστικής κυριαρχίας. Υπήρχε μόνο κατ' όνομα. Στο τέλος του 1947 η αντιπολίτευση είχε σχεδόν εξαλειφθεί, η εφημερίδα της απαγορεύτηκε και οι ηγέτες και τα ενεργά μέλη της είτε φυλακίστηκαν είτε στάλθηκαν σε στρατόπεδα συγκέντρωσης. Στάλθηκαν και εγώ σε στρατόπεδο συγκέντρωσης στις αρχές του 1947.

Πώς ήταν η ζωή εκεί;

Ήμουν αρκετά τυχερός, γιατί όντας προερχόμενος από κομμουνιστική οικογένεια και έχοντας αντιφασιστικό παρελθόν, ίσως, με θεώρησαν ως κάποιον παραπλανημένο και, ως εκ τούτου, η διαμονή μου στο στρατόπεδο ήταν μικρής διάρκειας. Περίπου επτά μήνες. Το στρατόπεδο ονομαζόταν Στρατόπεδο Επανεκπαίδευσης, αλλά στην πραγματικότητα ήταν κέντρο βασανιστηρίων και καταναγκαστικής εργασίας. Δούλευα σε ένα ορυχείο. Κάθε Τετάρτη βράδυ δίνονταν διαλέξεις για τον μαρξισμό. Ήταν στο στρατόπεδο αυτό που έγινα μέλος μιας αναρχικής ομάδας. Είχα πάντα αναρχικό τρόπο σκέψης, αλλά δεν είχα συναντήσει ποτέ έως τότε αναρχικούς.

Το αναρχικό κίνημα ήταν μεγάλο στη Βουλγαρία;

Ναι, ήταν αρκετά μεγάλο και είχε εξαπλωθεί σαν πυρκαγιά. Δεδομένου ότι τα περισσότερα βιβλιοπωλεία ήταν υπό τον έλεγχο των κομμουνιστών, για να αγοράσει κανείς μια αναρχική εφημερίδα έπρεπε να αγοράσει τέσσερις άλλες εφημερίδες, συμπεριλαμβανομένης και της κομμουνιστικής. (γέλια). Οι αναρχικές εκδόσεις δεν επιδεικνύονταν.

Σκοτώθηκαν πολλοί στο στρατόπεδο;

Δεν μπορώ να πω με βεβαιότητα. Πολλοί από τους κρατούμενους πέθαναν από υπερκόπωση, βασανιστήρια, υποσιτισμό κ.λπ. Πόσοι σκοτώθηκαν κανείς δεν έχει ιδέα, αλλά η σκληρή καταπίεση είχε αρκετά θύματα.

Πώς έφυγες από εκεί;

Ο πολιτικός κομισάριος μού τηλεφώνησε, λέγοντάς μου: "Υπάρχει ένα αίτημα από την πόλη σας για την απελευθέρωσή σας, όμως, θα πρέπει να υπογράψετε δήλωση ότι αθετείτε το φασιστικό παρελθόν σας". Του είπα ότι δεν είχα κανένα φασιστικό παρελθόν και, ως εκ τούτου, δεν επρόκειτο να το υπογράψω. Με έστειλε πίσω. Είχα μια συνομιλία με έναν παλιό αναρχικό σύντροφο με το παρατσούκλι "Naroda", που μου είπε: "Αν υπογράψεις, η κατάστασή σου θα είναι χειρότερη, γιατί θα ενοχοποιήσεις τον εαυτό σου, αλλά αν έχεις πρόθεση να φύγεις από τη Βουλγαρία αυτό είναι ένα διαφορετικό θέμα". Επέλεξα το δεύτερο. Ο ίδιος στη συνέχεια μου είπε: "Είναι στο χέρι σου. Ήμουν πολιτικός εξόριστος κατά τη διάρκεια του φασισμού στη Γαλλία και μού φέρθηκαν πολύ άσχημα. Μάζευα αποσιγάρα από τους δρόμους. Αν θέλεις να πας, πήγαινε, αλλά εγώ θα πεθάνω εδώ". Την επόμενη μέρα υπέγραψα και ο κομισάριος μού είπε ότι θα είμαι πολύ σύντομα πίσω στο στρατόπεδο αν έχω αναρχικές ιδέες. Επιστρέφοντας στο σπίτι κατάλαβα με ακολουθούσαν πληροφοριοδότες. Οι πληροφοριοδότες ήταν συνήθως στενοί φίλοι που στρατολογούνταν μετά από βασανιστήρια, απειλές ή άλλο τρόπο. Δύο από τους φίλους μου, μου το εξομολογήθηκαν αυτό και αντί αυτοί να με χαφιεδίζουν, ήμουν εγώ που μέσω αυτών

αποκτούσα πληροφορίες. Έτσι, τα πράγματα λειτούργησαν υπέρ μου. Με τον πατέρα μου ασχολιόμασταν με το όργωμα των χωραφιών.

Μια μέρα επιστρέφοντας από τη δουλειά, η μητέρα μου είπε ότι οι μπάτσοι είχαν ήδη ψάξει για μένα τρεις φορές. "Καλύτερα να πας στο αστυνομικό τμήμα αμέσως". Δεν είχα άλλη επιλογή. Έπρεπε να πάω συνοδευόμενος από τον πατέρα μου για να βεβαιωθεί ότι θα πήγαινα πράγματι στο αστυνομικό τμήμα. Δεδομένου ότι όλες οι πληροφορίες που δίνονταν ήταν υπέρ μου και γνώριζα περισσότερο ή λιγότερο το περιεχόμενό τους, κατόρθωσα να πείσω τον υπεύθυνο αστυνομικό να με αφήσει να πάω στο σπίτι μου για τη νύχτα, υπό την προϋπόθεση ότι θα παρουσιαζόμουν στην αστυνομία την επόμενη ημέρα. Από τη στιγμή που απελευθερώθηκα από την αστυνομία συνάντησα ένα φίλο μου και του είπα ότι έπρεπε να εγκαταλείψω τη χώρα αμέσως. Ότι δεν θα μπορούσα ποτέ ξανά να πάω στο αστυνομικό τμήμα ζωντανός. Καλύτερα να με πυροβολούσε κάποιος παρά να βάλω σε κίνδυνο τη ζωή μου. Ήξερα τους βασανιστές μου πολύ καλά, το σαδισμό τους, το μίσος τους για μένα, και ήταν αυτοί που έδωσαν την εντολή για τη σύλληψή μου. Στην πραγματικότητα, τότε οι σκέψεις μου ήταν πώς να πεθάνω παρά να δραπετευτώ. Ο φίλος μου αποφάσισε να έρθει μαζί μου. Μάταια προσπάθησα να τον πείσω για το αντίθετο. Ήξερε τα σύνορα και τις κινήσεις του στρατού αρκετά καλά. Νωρίς την επόμενη μέρα είπα στη μητέρα μου ότι θα έφευγα νωρίτερα για να δώσω ένα χέρι σε ένα φίλο μου. Αυτή ήταν, κατά κάποιο τρόπο, καχύποπτη και με ρώτησε: "Τι ώρα θα γυρίσεις;" "Αργά απόψε" ήταν η αινιγματική απάντησή μου, προσπαθώντας να μην δείξω τα δάκρυά μου. Με αυτό το ψέμα έφυγα από τους γονείς μου και δεν τους ξαναείδα ποτέ ξανά. Πέρασαμε από τα σύνορα στην Τουρκία. Αυτή ήταν η αρχή του μεταναστευτικού μου ταξιδιού.

Πώς ήταν η Τουρκία;

Πέρασα δύο χρόνια στην Τουρκία. Πρώτα κρατήθηκα έξι μήνες από την αστυνομία και στη συνέχεια αφέθηκα ελεύθερος. Ακολούθως, γράφτηκα στην I.R.O. (Διεθνής Οργανισμός Προσφύγων).

Δεν είχα καμία πρόθεση να μείνω στην Τουρκία. Δεν ήταν παράδεισος για τους αριστερούς. Με συνέλαβαν για το ότι αγωνίστηκα για την εργάσιμη μέρα των οκτώ ωρών και την ανάγκη συνδικαλιστικού κινήματος. Οι εργαζόμενοι πραγματικά ήσαν αντικείμενο εκμετάλλευσης. Αυτό που με έσωσε ήταν το γεγονός ότι μιλούσα στα βουλγαρικά γιατί τα τουρκικά μου ήταν σχεδόν ανύπαρκτα. Υπήρχαν χαφιέδες μεταξύ των μεταναστών.

Υπήρξε ακόμη και μια προσπάθεια να επιστρέψω στη Βουλγαρία. Με πλησίασε ένας Βούλγαρος στην υπηρεσία της τουρκικής Ασφάλειας, ο οποίος προσπάθησε να με πείσει να τον συνοδεύσω στο Βιλαέτι Κωνσταντινούπολης. Αρνήθηκα. Αυτό μου έδωσε χρόνο για να επικοινωνήσω με τους φίλους μου και να τους πω ότι σε περίπτωση που εξαφανιζόμουν θα πρέπει είτε να με εξαφάνισαν είτε να με έστειλαν πίσω, το οποίο ήταν εξίσου το ίδιο. Την επόμενη φορά, όταν με επισκέφτηκε το ίδιο πρόσωπο και μου ζήτησε να τον συνοδεύσω στο αρχηγείο της αστυνομίας, αρνήθηκα απερίφραστα, και για το οποίο παρατήρησε ότι είναι καλύτερα να πάω εθελοντικά παρά με αστυνομική συνοδεία. Αυτό ήταν το τέλος της ιστορίας αυτής. Ποτέ δεν άκουσα από αυτό ξανά. Όταν έφυγα για την Ιταλία ένιωσα μια αλλαγή του αέρα.

Πώς ήρθες στην Αυστραλία;

Έμεινα σε ένα στρατόπεδο προσφύγων κοντά στο Lesi στην Ιταλία. Ως πρώην μέλος του

Αγροτικού Κόμματος με πλησίασαν κάποιοι πρώην αγροτικοί βουλευτές που ήταν στην εξορία και προσπάθησαν να με πείσουν ότι ο αναρχισμός ήταν λάθος και ότι δεν υπήρχε καμία ιστορική περίπτωση μιας αγροτικής στροφής προς τον αναρχισμό, ενώ, βέβαια, συνέβη το αντίθετο στο πλαίσιο της βουλγαρικής πολιτικής ιστορίας. Συνέβη ή όχι, δεν είχαν καμία σχέση με μένα εκτός εάν είχαν κάποιο καλύτερο επιχείρημα ενάντια στον αναρχισμό. Μου είπαν ότι αν δεν αλλάξω τις απόψεις μου, ο δρόμος μου προς τη Γαλλία θα πρέπει να αποκλειστεί. Αντιμέτωπος με αυτό το δίλημμα αποφάσισα να κάνω αίτηση για μετανάστευση στην Αυστραλία. Αλλά οι αριστεροί δεν ήταν καλοδεχούμενοι στην Αυστραλία.

Μια Παρασκευή, τριάντα από μας ήταν γραμμένοι σε μια λίστα για να εμφανιστούμε σε έναν Αυστραλό επίσημο του υπουργείου Μετανάστευσης. Επειδή μιλούσα λίγα ιταλικά κλήθηκα πρώτος. Είπα στον επίσημο ότι ήμουν αγρότης και ότι μου αρέσει να μένω στην ύπαιθρο. Αnéφερα, επίσης, ότι είχα μια στοιχειώδη εκπαίδευση. Υπέγραψα συμβόλαιο για δύο χρόνια και μου ευχήθηκε καλή τύχη. Με ρώτησε αν θα ήθελα να είμαι ο διερμηνέας για τους υπόλοιπους τη Δευτέρα. Ήταν ανήσυχος γιατί έπρεπε να πάει κάπου και ανέβαλε τις συνεντεύξεις των υπολοίπων για τη Δευτέρα. Η πλειοψηφία των αναμενόντων στη λίστα αναστατώθηκε. Ήξεραν ότι τη Δευτέρα οι πιθανότητες τους θα ήταν μηδενικές, γιατί η πλειοψηφία ήταν αριστεροί και οι πληροφοριοδότες θα είχαν ενημερώσει τους ιθύνοντες. Αποδείχθηκαν σωστοί. Είπα σε μερικούς ότι με δέχτηκαν, αλλά μου είπαν να κρατήσω το στόμα μου κλειστό. Τη Δευτέρα πήγα ως διερμηνέας και κανένας δεν έγινε δεκτός. Ήταν εκείνη τη Δευτέρα που άρχισε η εισαγωγή μου στον πολιτισμό-coca-cola.

Έτσι έφτασες στην Αυστραλία στις αρχές της δεκαετίας του 1950...

Ναι. Έφτασα ξυπόλητος, με σορτς και μια φανέλα, όλα μου τα υπάρχοντα. Από το Newcastle μας πήγαν στο στρατόπεδο Greta. Λίγο μετά στάλθηκα να εργαστώ στην δασοκομία στην πόλη Imbil. Το πρώτο έτος δεν έμαθα αγγλικά, αλλά σερβοκροατικά και πολωνικά. Αυτές ήταν οι επίσημες γλώσσες επικοινωνίας εκεί. Αγγλικά έμαθα μέσα από αυτές τις δύο γλώσσες. Αυτό είχε καταστροφικές συνέπειες για μένα. Ακόμη και τώρα, μετά από τόσα χρόνια εξακολουθώ να είμαι θύμα αυτής της κίνησης.

Τι ήταν αυτό που σε έκανε να ακολουθήσεις την εξαναγκαστική εργασία των μεταναστών όταν ήρθες για πρώτη φορά εδώ;

Μου άρεσε να εργάζομαι στον τομέα της δασοκομίας, αλλά οι περισσότεροι από τους ανθρώπους που εργάζονταν εκεί ήταν τόσο αντικομμουνιστές και μισούσαν τα συνδικάτα. Τα πιο πολλά επιχειρήματά τους ήταν άχρηστα, αλλά διατήρησα τον αριστερισμό μου, προσπαθώντας ακόμη να τους εξηγήσω ότι το Εργατικό Κόμμα ήταν ρεφορμιστικό και πολύ μακριά από τον κομμουνισμό.

Η δουλειά εκεί ήταν δύσκολη. Εκείνη την εποχή η αυστραλιανή κοινωνία ήταν πολύ πιο δίκαιη όσον αφορά τους μισθούς. Δούλεψα με Πολωνούς, Γιουγκοσλάβους και Ουκρανούς. Τη στάση μου στη δουλειά την είχα διαμορφώσει από πριν: δεν θα ίδρωνα για τα αφεντικά. Από την άλλη πλευρά, είχα ένα συμβόλαιο δύο χρόνων, ώστε αν απολυόμουν έπρεπε να μου βρουν άλλη δουλειά.

Παρ' όλα αυτά, αφού είχα τη δική μου προσέγγιση στη δουλειά, είχα πολλά προβλήματα και σκέφτηκα ότι θα απολυθώ, αλλά τα αφεντικά με ανέχονταν. Οι χειρότεροι εχθροί μου, όμως, ήταν οι εργάτες. Μερικοί απ' αυτούς ήθελαν να απολυθώ, επειδή ζήλευαν, ίσως, την επαναστατική μου στάση, αλλά μια τέτοια απόφαση δεν ήταν δική τους. Μια μέρα για

κάποιο λόγο απέλυσαν έναν από τους καλύτερους εργαζόμενους στην ομάδα μου. Τότε είπα στους υπόλοιπους ότι αν εργαστούν σκληρά υπήρχε η πιθανότητα γι' αυτούς να χάσουν τη δουλειά τους. Πολλοί, κυρίως Πολωνοί, με αποκάλεσαν Εβραίο, επειδή αρνήθηκα να εργάζομαι υπερωρίες. ενώ αυτοί εργάζονταν κάποια Σάββατα και Κυριακές. Η "βρισιά" Εβραίος ενσωμάτωνε όλα αυτά που μισούσαν σε μένα. Μετά από οκτώ μήνες συμφωνήσαμε με έναν Ιταλό αναρχικό να εγγυηθεί επίσημα μια δουλειά για μένα και έτσι θα μπορούσα να πάω βόρεια ανάμεσα σε συντρόφους. Έτσι έφυγα από το Imbil και μετακινήθηκα στο Mareeba στο βόρειο Queensland.

Ποια ήταν η επόμενη δουλειά που έκανες;

Βρήκα δουλειά στην κατασκευή ενός φράγματος, χτίζοντας πέτρες μπροστά από το φράγμα για την πρόληψη της διάβρωσης. Κάποιος έκανε λάθος με το ύψος και έπρεπε να μετακινήσουμε τις πέτρες πέντε ίντσες πιο πάνω, ένα δύσκολο έργο. Αλλά βοηθήσαμε ο ένας τον άλλο. Σε κάποια φάση έπρεπε να μετακινήσουμε μια πραγματικά μεγάλη πέτρα - πολύ μεγάλη για έναν εργάτη για να την κουνήσει. Ζήτησα από τους υπόλοιπους να μου δώσουν ένα χέρι. Αρνήθηκαν επειδή είδαν να πλησιάζει το μεγάλο αφεντικό. Οι εργάτες ήταν νεοφερμένοι σαν κι εμένα, ως επί το πλείστον Ιταλοί και Πολωνοί. Η δουλικότητά τους με συγκλόνισε: "Γεια σου αφεντικό, η δική μου είναι η καλύτερη, η δική μου είναι εντάξει κ.λπ." σαν να ήταν ιδιοκτησία τους. Τους κοίταξα με απορία, αλλά δεν είπα τίποτα. Στη συνέχεια προσπαθήσαμε να μετακινήσουμε τη μεγάλη πέτρα. Το μεγάλο αφεντικό γύρισε και μου είπε με μια διατακτική φωνή: "Δώσε τους ένα χέρι". Τον κοίταξα. "Ποιος είσαι;". "Είμαι υπεύθυνος και σου λέω να τους δώσεις ένα χέρι, είμαι το αφεντικό εδώ!" είπε με επιβλητική φωνή. "Συγγνώμη, φίλε, δεν έχω κανένα αφεντικό ούτε είμαι σκλάβος" είπα. Κανένας δεν μπορεί να με διατάξει. Μπορείς εσύ να τους δώσεις ένα χέρι!" και του δάνεισα το λοστό μου. Το πρόσωπό του έγινε κόκκινο και είπε: "Απολύεσαι". "Ευχαριστώ του είπα (γέλιο), πήγα στο γραφείο εργασίας και τους είπα ότι απολύθηκα: "Τι γίνεται με το συμβόλαιό μου;" "Πειραχτήρι" ήταν η απάντηση και έτσι ήμουν ελεύθερος και αυτό ήταν το τέλος του συμβολαίου μου. Έγινε για δύο χρόνια, αλλά δεν διήρκεσε ούτε ένα χρόνο.

Νομίζεις ότι όλα έγιναν επειδή ήταν ταραχοποιός;

Δεν ξέρω. Πάντως ήμουν ευτυχής που έφυγα από εκεί. Έτσι, στη συνέχεια πήγα και εργάστηκα στα καπνά, σε αγροκτήματα στο Βόρειο Queensland.

Υπήρχε ακόμα μια ριζοσπαστική κοινότητα εκεί...

Ναι, ήταν εκεί μερικοί Ιταλοί, Γιουγκοσλάβοι και Ισπανοί. Στην Mareeba, όπου έμενα, υπήρχε μια μικρή κοινότητα. Διοργάνωναν συναντήσεις, συζητήσεις κ.λπ. Για μένα ήταν μια εξαιρετική πνευματική επαφή που είχα χάσει. Η εισροή νεοφερμένων είχε το αντίθετο αποτέλεσμα. Το κύριο ενδιαφέρον τους ήταν να κερδίσουν χρήματα. Ο ριζοσπαστισμός είχε χάσει την ορμή και η κατάρρευση του φασισμού συνέβαλε σε αυτό, ακόμη και αν οι ηλικιωμένοι ήταν αρκετά ειλικρινείς ριζοσπάστες.

Τι είδους δραστηριότητες γίνονταν στις αρχές του 1950;

Ορισμένες συναντήσεις αναρχικών συνεχίζονταν. Τότε υπήρχε μια παμπ εκεί όπου συζητιόνταν πολλά θέματα, όπως η θρησκεία, ο σοσιαλισμός, ιδεολογίες. Οι σύντροφοί μου, μου είπαν ότι έπρεπε να μάθω την τέχνη της πόσης, δεδομένου ότι οι κύριες

συζητήσεις και δράσεις ήταν στην παμπ. (γέλια)

Ήταν μόνο άνδρες ούτως ή άλλως;

(γέλια). Εντάξει, υπήρχαν λίγες γυναίκες αναρχικές. Η Regina Bertoldi (αν η μνήμη μου δεν με απατά) ήταν μια από αυτές. Αργότερα στη ζωή της υπέφερε από παράνοια. Χρόνια από τότε της έκανα μια επίσκεψη αλλά έκλεισε την πόρτα στο πρόσωπό μου λέγοντας “Δεν ξέρω κανέναν”. Μαθαίνοντας να πίνεις μπίρα δεν ήταν και καμιά δύσκολη δουλειά. (γέλια) Όπως ανέφερα προηγουμένως, η παμπ ήταν το κέντρο των περισσότερων δραστηριοτήτων. Δεν έπρεπε να μιλάμε για πολιτική και θρησκεία σε μια παμπ, αλλά ήταν εκεί που το κάναμε. Έφυγα από την Margeeba, με κάποια λύπη, για το Σίδνεϊ. Μια φίλη μου με παρακάλεσε να την βοηθήσω να έρθει στην Αυστραλία. Η οικογένειά της είχε τα έγγραφα, αλλά δεν είχαν χρήματα για τα εισιτήριά τους. Οι άνθρωποι που μου είχαν υποσχεθεί χρήματα δεν κράτησαν τις υποσχέσεις τους. “Είσαι ο μόνος που δεν υποσχέθηκε τίποτα και ο μόνος που μπορεί να κάνει κάτι” μου είχε γράψει. Έτσι έφυγα για το Σίδνεϊ σε αναζήτηση των χρημάτων.

Τι συνέβη εκεί;

Στην αρχή δούλεψα στους σιδηροδρόμους. Οι εργαζόμενοι εκεί δεν είχαν πραγματικά εργατική συνείδηση ή κάτι τέτοιο. Δούλευαν σαν τρελοί για να αποδείξουν τη μάτσο στάση τους και να ευχαριστήσουν τα αφεντικά. Απομονώθηκα από τους υπόλοιπους και δούλευα μόνος. Τους είπα επανειλημμένα ότι δουλεύοντας τόσο σκληρά χειροτέρευαν τις συνθήκες. Μια μέρα δύο Ιταλοί ήρθαν σε μένα και ο ένας από αυτούς μου είπε: “Δεν είσαι αναρχικός, ή είσαι;” “Γιατί...” απάντησα. “Ο τρόπος που μιλάς και να συμπεριφέρεσαι”. “Είμαι αναρχικός!” τους είπα. Τότε είπε στον άλλο στα ιταλικά: “Είδες; Στο είπα” και μου είπαν ότι ήταν από το ελευθεριακό κίνημα της Ρώμης. Αργότερα η ομάδα εργασίας μας μετακόμισε στο Michelago.

Το δεύτερο αφεντικό με έσπρωχνε πάντα. Συνέχισε να με παρατηρεί και μια στιγμή που ήμασταν μόνοι είπε: “Εργάζεσαι, αλλά τίποτα δεν βγαίνει από αυτό”, στο οποίο απάντησα “και αν συνεχίσεις να με παρακολουθείς δεν θα τελειώσω τίποτα σήμερα. Φύγε από εδώ, Απέλυσέ με, αλλά μην με παρακολουθείς. Και να γνωρίζεις ότι κάποια πέτρα μπορεί να πεταχτεί από τύχη και να σε χτυπήσει στο κεφάλι και τότε θα πρέπει να σταλείς σε ένα φέρετρο ως δώρο στη σύζυγό σου. Και δεν υπάρχει κανείς αυτόπτης μάρτυρας!”

Από τη στιγμή που τσακωνόμουν συνεχώς με τα αφεντικά με έλεγαν “trelo-bulgaro”, γιατί οι Ιταλοί με αποκαλούσαν bulgaro. Ένα χρόνο πριν από την αναχώρηση για τις διακοπές των Χριστουγέννων κάναμε ένα πάρτι με ένα βαρέλι μπίρας. Δύο εργάτες άρχισαν να τσακώνονται, ήρθαν στα χέρια. Εγώ και το πρώτο αφεντικό προσπαθήσαμε να τους σταματήσουμε. Ένας από τους εργαζόμενους, ο John, είπε στο αφεντικό: “Κοίτα Tom, καλύτερα να απολύσεις τον Mario γιατί είναι τεμπέλης και μπάσταρδος και εγώ δουλεύω πιο σκληρά απ’ αυτόν. Ή θα απολύσεις τον Mario ή θα πάω σε άλλη ομάδα εργασίας”. Εξοργίστηκα και είπα στον John: “Δεν πληρώνεις εσύ τους μισθούς του Mario. Ο Mario είναι εργαζόμενος όπως κι εσύ και θα πρέπει να ντρέπεται για τον εαυτό σου. Ο Tom είναι ο ταξικός σου εχθρός, και εσύ John, γλείφεις τον κώλο του αφεντικού αντί να υπερασπίζεσαι τον συνάδελφό σου”. Τότε ο Tom είπε στον John: “Κοίταξε John, άλλος δουλεύει περισσότερο, άλλος λιγότερο, αλλά παρ’ όλα αυτά ο καθένας κάνει όσο μπορεί να κάνει”. Ο τσακωμός σταμάτησε και πήγαμε πίσω να πιούμε. Αργότερα το πρώτο αφεντικό, ο Tom,

με πλησίασε και μου είπε: “Άκουσε Jack, δεν θα σε πειράξει που θα σου κάνω μια ερώτηση”. “Όχι, αλλά δεν θα σου απαντήσω, αν δεν μου αρέσει να το κάνω” του είπα. “Επέτρεψέ μου να σε ρωτήσω σε ποιο κόμμα ανήκεις”. Χωρίς πολύ σκέψη είπα “IWW”. Ήξερα ήδη για την IWW, ακόμη και αν δεν ήμουν μέλος, αλλά, ουσιαστικά, συμφωνούσα με τις απόψεις τους. Τότε ο Tom απάντησε: “Λοιπόν, ήμουν μέλος της IWW και είσαι ο καλύτερος εργαζόμενος στην ομάδα. Παλεύεις για τα δικαιώματά σου. Αγωνίζεσαι για καλύτερες συνθήκες εργασίας. Είσαι ένας καλός μαχητής, αλλά σπαταλός το χρόνο σου εδώ... Πήγαινε κάπου αλλού που θα είσαι χρήσιμος”. “Αλλά παντού η κατάσταση είναι η ίδια” ανταπάντησα. Τότε ήξερα γιατί δεν απολύθηκα. (γέλια) Έφυγα από εκεί για το Σίδνεϊ. Θα ήταν 1954-1955.

Πώς ήταν εκεί;

Δούλευα για τους σιδηροδρόμους και πάλι και ήρθα ξανά αντιμέτωπος με τα ίδια προβλήματα. Ένα αφεντικό με έβρισε τεμπέλη και του είπα ότι τεμπέλης ήταν αυτός γιατί το μόνο που έκανε ήταν να επιβλέπει τους εργαζόμενους και πληρώνεται για να μην κάνει τίποτα. Είπε ότι εργάστηκε αρκετά στους σιδηροδρόμους και ότι ο ίδιος θα μπορούσε ακόμα να εργαστεί πιο καλά από μένα. Τον προσκάλεσα να αφαιρέσει ένα τραβέρσο όσο πιο γρήγορα μπορεί. Προσπάθησε, αλλά χωρίς αποτέλεσμα, γιατί είχα βάλει ένα καρφί από κάτω... (γέλια) . Λίγο μετά είχα έναν καυγά με αυτόν, του έριξα το φτυάρι μου και κάτι άλλο κι έφυγα. Το πρώτο αφεντικό είπε: “Δεν έχεις απολυθεί”. “Αλλά ο Frank με απέλυσε...” “Ο Frank δεν είναι υπεύθυνος εδώ, εγώ είμαι υπεύθυνος”. Παρ’ όλα αυτά έφυγα. Το πρώτο αφεντικό μου είπε: “Είσαι καλός τύπος, αλλά από τη στιγμή που έγινες κομμουνιστής άλλαξες”. “Τι είναι αυτά που λες; Ποτέ δεν μπήκα στο Κομμουνιστικό Κόμμα”. Δέκα χρόνια αργότερα, έκανα αίτηση για μια δουλειά πάλι στους σιδηροδρόμους και την πήρα. Με ρώτησαν αν είχα δουλέψει ποτέ στους σιδηροδρόμους. Δεν σκέφτηκα και είπα ναι. Μου είπαν να περάσω το απόγευμα, οπότε μου είπαν πει ότι δεν υπήρχε δουλειά για μένα. Συνειδητοποίησα ότι με είχαν στα κατάστιχά τους.

Νομίζεις ότι οι άνθρωποι δεν πάλευαν στη δουλειά επειδή ήταν εύκολο να φύγουν και να βρουν εργασία αλλού εκείνο τον καιρό;

Είναι αλήθεια ότι ήταν εύκολο να βρουν δουλειά, αλλά, παρ’ όλα αυτά, αποδέχονταν τους όρους όπως ήταν. Αλλά πρέπει κανείς να εξετάσει το γεγονός ότι πολλοί μετανάστες, ειδικά εκείνοι από χώρες του ανατολικού μπλοκ, ήταν αντικομμουνιστές και πίστευαν ότι ο αγώνας για τη βελτίωση των συνθηκών εργασίας ήταν κομμουνιστική τακτική και ότι τα συνδικάτα ήταν κομμουνιστικά.

Επίσης, πολλοί μετανάστες είχαν αγοράσει ακίνητα με εγγύηση και φοβούνταν μην χάσουν την εργασία τους. Υπήρχε δράση και αντίδραση. Ενώ οι κομμουνιστές ήταν αρκετά ενεργοί, η επιμονή τους για την αρετή της Σοβιετικής Ένωσης, αποδυνάμωσε την υπόθεσή τους. Όλα όσα γίνονταν στο χώρο των συνδικάτων δεν βοηθούσαν τη ριζοσπαστική υπόθεση. Οι απεργίες για τη βελτίωση των συνθηκών εργασίας ήταν σπάνιες.

Αργότερα εργάστηκα στα λεωφορεία.

Ποιες ήταν οι πολιτικές σου δραστηριότητες στο Σίδνεϊ εκείνη την εποχή;

Οι δραστηριότητές μου ήταν να ψάξω για έναν χώρο να εκφράσω τις απόψεις μου. Αυτόν τον βρήκα στο Domain. Επίσης, πωλούσα την αγγλική αναρχική εφημερίδα “Freedom”.

Ως Βούλγαρος έκανα παρέα με Βούλγαρους αναρχικούς αλλά με πολλούς από αυτούς δεν ταιριάζαμε. Οι Βούλγαροι προσπάθησαν να οργανώσουν τους Βούλγαρους μετανάστες και μπορούμε να πούμε ότι είχαμε μια ομάδα είκοσι περίπου μελών. Κυκλοφόρησε επίσης ένα μικρό πολυγραφημένο αναρχικό περιοδικό, αλλά υπήρχε έλλειψη δυναμικής, η κατάσταση παρέμενε στάσιμη.

Υπήρχαν κάποιοι Ρώσοι και Ουκρανοί αναρχικοί, αλλά εξαιτίας της εκτόπισης διαφόρων ανθρώπων για να επανδρώσουν τόπους και εργοτάξια ανά τη χώρα, χάσαμε επαφές. Κατάφερα να κρατήσω επαφές με Ιταλούς αναρχικούς στη Μελβούρνη και μερικούς άλλους στο Σίδνεϊ. Αυτοί ίδρυσαν ακόμα και μια ιταλική ομάδα στη Μελβούρνη, αλλά δεν νομίζω ότι κράτησε για πολύ.

Υπήρχε μεγάλη διαφωνία μεταξύ των διαφόρων αναρχικών ομάδων ή μήπως οι άνθρωποι βρίσκονταν μαζί λόγω των καιρών;

Ήμουν μέλος της τότε Sydney Anarchist Group (Αναρχική Ομάδα Σίδνεϊ) η οποία περιλάμβανε τρεις γυναίκες και τέσσερις άνδρες, χωρίς εμένα. Αλλά έφυγα από την ομάδα, επειδή δεν προσπάθησα να συνεργαστούμε με την ομάδα Sydney Libertarians (Push), ένα είδος απαισιόδοξων αναρχικών, οι οποίοι θεωρούσαν τον αναρχισμό ιδεολογία και όχι ουτοπία. Επέμειναν στις ελευθεριακές πτυχές του μαρξισμού, που συμπεριλάμβαναν σε αυτές τη ραϊχική και φροϋδική ψυχολογία.

Πίστευα ότι οι Βούλγαροι αναρχικοί έπρεπε να έρθουν σε επαφή όσο το δυνατόν περισσότερο με τους Αυστραλούς, επειδή είχαν εγκατασταθεί εδώ κάτω. Και τότε δεν υπήρχαν πολλοί Βούλγαροι στην Αυστραλία. Σκεπτόμενοι ότι η Βουλγαρία θα απελευθερωνόταν την άλλη μέρα ήταν μια ψευδαίσθηση και το πιο σοβαρό καθήκον θα ήταν να δημιουργήσουν επαφές με τους ντόπιους. Αυτός ήταν ο λόγος για το ενδιαφέρον μου για τους ελευθεριακούς. Αλλά ακόμη και η Ομάδα Σίδνεϊ, όπου οι Βούλγαροι ήταν μειοψηφία, αντιτάχθηκε στους Sydney Libertarians.

Σε θυμάμαι να λες ότι εκτός από τους Ελευθεριακούς Σίδνεϊ και μερικούς άλλους, ανακάλυψες ότι επικρατούσε αρκετός φόβος και παράνοια μεταξύ των Αυστραλών κατά τη δεκαετία του 1950...

Πωλώντας τη "Freedom" στο Domain ήρθα αντιμέτωπος με το ερώτημα: "Δεν φοβάσαι μη συλληφθείς;" Αρκετοί ήσαν αυτοί που αγόραζαν την "Freedom" και την έβαζαν κατ' ευθείαν στην τσέπη τους, σαν να σίμπησαν κάτι από τα καταστήματα.

Το Domain ήταν πολύ καλό μέρος. Γίνονταν εκεί πολλές δραστηριότητες τις Κυριακές. Μιλούσα, επίσης, στην ορθολογιστική πλατφόρμα (Rationalist platform). Το να αμφισβητώ τους κομμουνιστές ήταν μία από τις μεγαλύτερες διασκεδάσεις για μένα. Με ονόμασαν προδότη, φασίστα και αρκετά συχνά καλούσαν την αστυνομία και μερικές φορές απομακρύνθηκα από το Domain. Για τους κομμουνιστές όποιος είχε εγκαταλείψει την Ανατολική Ευρώπη ήταν φασίστας. Παρ' όλα αυτά, είχα δημιουργήσει μια φίλια, όχι χωρίς επιχειρήματα, με έναν Αυστραλό κομμουνιστή, τον Harry Read, ο οποίος εκδιώχθηκε από το κόμμα λόγω της κριτικής του στους κομματικούς χειρισμούς όσον αφορά τα γεγονότα στην Ουγγαρία το 1956. Έφυγε για την Κούβα το 1959, αν δεν κάνω λάθος. Πολλοί από τους κομμουνιστές, όπως η φράξια του Aaron, ήταν σταλινικοί.

Πότε συνάντησες για πρώτη φορά τους Sydney Libertarians (αλλιώς The Push Sydney);

Νομίζω ότι ήταν περίπου το 1956. Ρώτησα έναν τροτσκιστή γι' αυτούς και μου είπε πού έπιναν. Αλλά με προειδοποίησε γι' αυτούς ονομάζοντάς τους libidinaris και όχι ελευθεριακούς. Μοίραζαν προκηρύξεις στη Σχολή Φιλοσοφίας αίθουσα αριθ. 1 στο Πανεπιστήμιο και αργότερα στο κέντρο της πόλης. Ήταν ανοιχτά μυαλά και μπορούσα να συζητήσω οτιδήποτε μαζί τους. Συνήθιζα να πηγαίνω σε πολλά μέρη και σε κάποια φάση έγινα μέρος τους.

Είχαν την άποψη ότι η προσωπική και σεξουαλική απελευθέρωση ήταν η ίδια με την κοινωνική απελευθέρωση, κάτι με το οποίο δεν συμφωνούσα. Όντας ετερόκλητος δεν σημαίνει ότι είσαι και κοινωνικά απελευθερωμένος.

Υπήρξε επίσης μια ιταλική σοσιαλιστική ομάδα κατά τη δεκαετία του 1950, που βρισκόταν στο George Street, κοντά στον κεντρικό σιδηροδρομικό σταθμό. Αργότερα, η Αναρχική Ομάδα Σίδνεϊ νοίκιασε ένα δωμάτιο δίπλα σε αυτό που ονομάζεται «Liberty Hall». Σκοπός: κυκλοφορία εφημερίδας και οργάνωση συζητήσεων.

Έτσι, αυτές ήσαν οι εξελίξεις εκείνη την εποχή...

Ναι. Κάποιος μπορεί να υποστηρίξει ότι η κοινωνία ήταν αρκετά συντηρητική, αλλά είναι διαφορετικά σήμερα; Οι άνθρωποι προτιμούν την ασφάλεια από την ελευθερία, την τηλεόραση από τη σκέψη, την ιδεολογική ορθότητα από την κριτική εξέταση. Υπάρχουν μαθήματα για την επικοινωνία, αλλά η τέχνη της επικοινωνίας είναι μάλλον σπάνια. Εκείνη την εποχή το Domain ήταν ένα αληθινό μέρος συζήτησης και οι ενδιαφερόμενοι και μη προειδοποιούνταν γι' αυτό. Σίγουρα πολλοί άνθρωποι δεν ήταν εξοικειωμένοι με την ελευθερία του λόγου, ενώ δεν έμεναν αδρανείς και οι μυστικές υπηρεσίες.

Είπες ότι στη Μελβούρνη η ελευθεριακή σκηνή της δεκαετίας του 1950 ήταν πιο καλλιτεχνικής φύσης;

Ναι, είχαν έρθει σε επαφή με το Push Push, αλλά σε ατομικιστική βάση.

Συνάντησες μέλη της IWW τη δεκαετία του 1950;

Ναι, ένας από αυτούς ήταν μέλος της Αναρχικής Ομάδας Σίδνεϊ, ο Armstrong, ο οποίος ήταν επίσης τακτικός ομιλητής στο Domain μέχρι το θάνατό του. Άλλοι ήταν μέλη συνδικάτων κλπ. Αυτοί ανήκαν σε μια γενιά παλαιών αγωνιστών και όταν εξαφανίστηκαν δεν υπήρχαν νέοι να συνεχίσουν το έργο τους

Σε διάφορες περιστάσεις δρούσες σε συνδικάτα. Μήπως έγινες ποτέ εκπρόσωπος σε κάποια φάση;

Όχι. Μερικές φορές μου παρουσιάστηκε τέτοια ευκαιρία αλλά αρνήθηκα να παρασυρθώ. Είχα δει πολλές αλλαγές σε εκείνους που προσχώρησαν στη συνδικαλιστική γραφειοκρατία. Το να είσαι ένας από αυτούς είναι εύκολο, αλλά το να είσαι ένας από εμάς, δηλαδή, από την πλευρά των εργατών, είναι πολύ πιο δύσκολο. Κάποιος πρέπει να έχει κατά νου ότι το συνδικάτο ως άλλη κομματική δομή ήταν πολύ αυστηρό, και πολλοί αντιπρόσωποι προέβαλαν την πολιτική παρά την απόλυτη ανάγκη του κόμματος στον αγώνα των εργαζομένων. Αυτή είναι σίγουρα μια απλοϊκή εικόνα.

Ο συνδικαλισμός στον οποίο δεν συμμετείχαν άμεσα οι εργάτες δεν ήταν για μένα. Ήμουν πάντα υπέρ των απεργιών αλληλεγγύης, αλλά αυτό ήταν ενάντια στα επίσημα συνδικάτα. Η εξαίρεση εδώ κι εκεί απέδειξε τον κανόνα. Ήταν εξαισίοι στη διαίρεση και δεν έδειχναν

πολύ ενδιαφέρον για τη βάση. Ένα παράδειγμα.

Στη δεκαετία του 1960, όταν δούλευα στο Water Board έγινε μια γενική συνέλευση των εργατών στο Εργατικό Κέντρο (Trades Hall). Αντί να προσπαθήσουν να δημιουργήσουν μια κοινή βάση δράσης, διάφορα τμήματα πάλευαν για μισθολογικές αυξήσεις. Ζητήματα που προτιμούσε το συνδικάτο. Είχα βαρεθεί με αυτές τις εσωτερικές και άχρηστες διαμάχες και αποφάσισα να αντιμετωπίσω το θέμα από μια διαφορετική οπτική γωνία. Ενώ βάδιζα προς το μεγάφωνο οι εργαζόμενοι μου ούρλιαζαν: "Γαμημένε μπιτνίκο, τι ξέρεις εσύ από δουλειά. Χίπικα σκατά".

Αυτά που είπα ήταν τα εξής: "Είμαι σκατοχίπικς, γιατί, όπως και εσείς δουλεύω σε μια σκατοδουλειά, αλλά σε αντίθεση με σας έχω επίγνωση ότι είναι σκατοδουλειά και δεν ζητώ αύξηση ή μείωση για έξι πένες. Ας μην χωριζόμαστε μεταξύ μας εξαιτίας της συνδικαλιστικής πολιτικής των έξι πενών για μερικούς ή ενός δολαρίου για τους άλλους. Πρέπει να σταθούμε μαζί ως ένα σώμα εργαζομένων για να υπερασπίσουμε τα κοινά μας συμφέροντα. Αυτοί οι άνθρωποι που κάθονται εδώ (και έδειξα προς τους ηγέτες των συνδικάτων) είναι κώλος και βρακί με το Water Board. Υπερασπίζονται τα συμφέροντά του και όχι τα δικά σας συμφέροντα. Μην υποκύπτετε στην προσπάθεια χειραγώγησής σας. Μήπως έχετε εκλέξει κάποιον από αυτούς; Εγώ όχι! Είναι εχθροί σας".

Ξέσπασαν παρατεταμένα χειροκροτήματα και επευφημίες. "Έχεις δίκιο..." Όλων η οργή στράφηκε προς τους γραφειοκράτες. "Ποιος σας ψήφισε; Ποιος σας εξέλεξε; Με ποιανού πλευρά είστε" κλπ. Υπάρχουν ερωτήσεις; Εκατοντάδες χέρια υψώθηκαν για ερωτήσεις, αλλά οι γραφειοκράτες έκλεισαν τη συνεδρίαση λέγοντας "Δεν υπάρχουν ερωτήσεις, η συνεδρίαση κλείνει".

Μήπως είχες πρόβλημα με την αστυνομία όλα αυτά τα χρόνια;

Όχι πραγματικά. Πολλές φορές, όταν με πλησίαζαν τους έδινα οποιοδήποτε όνομα και διεύθυνση κατέβαινε στο κεφάλι μου. Πωλούσα αναρχικές εφημερίδες, μιλούσα στο Domain και αλλού, αλλά ποτέ δεν είχα πολλά προβλήματα. Σίγουρα η ασφάλεια θα κρατούσε πάντα σημειώσεις για το τι έλεγα, αλλά ποτέ δεν αντιμετώπισα πραγματικό πρόβλημα, εκτός από το ότι μου αρνήθηκαν την πολιτογράφηση και, ως εκ τούτου, δεν μπορούσα να ταξιδέψω ή να φύγω από τη χώρα. Είχα φάκελο.

Ποια ήταν τα θέματα ειρήνης στη δεκαετία του 1950 - κυρίως στα κομμουνιστικά μέτωπα;

Ήταν αξιολύπητα. Να υποθέσουμε ότι η Σοβιετική Ένωση τασσόταν με την ειρήνη και οι ΗΠΑ με τον πόλεμο, συνεχίζοντας έτσι τη δυϊστική θεωρία του καλού και του κακού αντί να εξεταστεί κριτικά το θέμα. Οι ΗΠΑ χρησιμοποίησαν την ίδια προσέγγιση για να διαλύσουν όχι μόνο τα κομμουνιστικά κράτη, αλλά και για να καταστρέψουν όλα τα επιτεύγματα των εργαζομένων. Σίγουρα ο πόλεμος του Βιετνάμ ήταν ένας από τους καλύτερους ενοποιητικούς παράγοντες, αλλά μετά από αυτό το κύμα διαμαρτυρίας υποχώρησε.

Λαμβάνοντας υπόψη τους νόμους που ίσχυαν μέχρι το 1967 συνάντησες αυτόχθονες;

Από την άφιξή μου, ενδιαφερόμουν για τους αυτόχθονες. Όταν ζούσα στο Mareeba ήρθα σε επαφή με αρκετούς. Επισκέφθηκα μερικούς στις μεταλλικές τους κατοικίες. Αλλά κάποιος θα πρέπει να είναι πολύ προσεκτικός διότι κάθε σοβαρή επαφή δεν ήταν ευπρόσδεκτη, από τις αρχές και θα μπορούσε να οδηγήσει σε φυλάκιση και τον αυτόχθονα και μένα. Συγκλονίστηκα όταν είδα το δράμα αυτών των ανθρώπων τη δυστυχία της ύπαρξής τους. Είχα προειδοποιηθεί από μια μαύρη γυναίκα που μου είπε: "Γιε μου, μην κάνεις αυτό κι

εκείνο, θα πας 6 μήνες φυλακή και εγώ το ίδιο". Το κίνημά τους ήταν αρκετά περιορισμένο, ενώ νόμιζα ότι σε μια δημοκρατική χώρα θα ήταν ελεύθεροι να μετακινούνται. Αλλά αυτοί οι άνθρωποι ήταν πραγματικά κάτω.

Αισθάνθηκες ότι υπήρχαν πολλά να κάνεις γι' αυτό;

Προσπάθησα να μιλήσω με ανθρώπους που γνώριζαν την κατάστασή τους, αλλά δεν υπήρχε μεγάλο ενδιαφέρον, έστω και αν οι άνθρωποι διαφωνούν με τον τρόπο που αντιμετωπίζονταν από το νόμο. Η αδικία ήταν εκεί, αλλά το να κάνεις κάτι ξεκάθαρο δεν ήταν εύκολο έργο. Και οι προκαταλήψεις ήταν αρκετά ισχυρές. Στο Inisfaile πήγα με ένα αυτόχθονο κορίτσι σε μια καφετέρια και ήταν απρόθυμοι να την εξυπηρετήσουν. Μου θύμισε τόσο πολύ του απαρτχάιντ στη Νότια Αφρική.

Στις αρχές της δεκαετίας του 1960 τα πράγματα άρχισαν να αλλάζουν...

Θυμάμαι έναν γέροντα αυτόχθονα που μου είπε στη δεκαετία του '50: "Γιε μου, χάρη σε ανθρώπους σαν εσάς και την εισροή μεταναστών η κατάσταση μας θα αλλάξει. Πήγαινε εκεί κάτω και διέδωσε το μήνυμα". Αλλά τα πράγματα άρχισαν να αλλάζουν γενικά. Οι κομμουνιστές άρχισαν να χάνουν την πρόσβασή τους στους ανθρώπους. Το συνδικαλιστικό κίνημα άρχισε να κατακερματίζεται. Η ιδέα του Εργατικού Κέντρου ως ενιαία ιδέα των εργατών έδωσε τη θέση της στον εξατομικευμένο χαρακτήρα του κινήματος. Οι ριζοσπάστες της δεκαετίας του '50 εκτοπίστηκαν και πολλοί άλλαξαν τον τόνο τους για να προσαρμοστούν στις μεταβαλλόμενες συνθήκες. Στη δεκαετία του 1970 πολλοί της παλιάς φρουράς έπαψαν να υπάρχουν. Ο νέος χώρος που ήρθε από τη ρωγμή του παλαιού ήθους ήταν συναρπαστικός, αλλά εξατμίστηκε αμέσως μετά υπό την πίεση της ιδεολογικής ορθότητας και τις συντονισμένες επιθέσεις του στρατιωτικού, οικονομικού και πολιτικού κόσμου των εταιριών. Η ελευθερία υποχώρησε, επιτρέποντας την εισαγωγή στην πολιτική αρένα ανακαινισμένων αυταρχικών δογμάτων κατάλληλα για την εμπορευματοποίηση (comodification) της καθημερινής ζωής. Αντί της κριτικής σκέψης, η μονόχνοτη σκέψη εξαπλώθηκε, στραγγαλίζοντας και περιθωριοποιώντας κάθε ανεξαρτησία. Ξανά και ξανά η κοινωνία συνέχισε να λειτουργεί μέσα από ιεραρχικά και αυταρχικά παραδείγματα. Το μέλλον δεν είναι πολλά υποσχόμενο.

*Η συνέντευξη αυτή δημοσιεύθηκε

εδώ: <http://www.takver.com/history/sydney/grancharoff.htm> και διορθώθηκε από τον ίδιο τον Jack Grancharoff. Ελληνική μετάφραση "Ούτε Θεός-Ούτε Αφέντης", Ιούνης 2016.